

kisvárdai lapok

XVIII. évfolyam 6. szám – 2016. június 24. péntek

Nyugalom

„A taps több mint egyszerű hódolat, „fizetség” egy szolgáltatásért cserében: csodálatos, ahogyan a nézők a tapson keresztül rezonálnak a színpadon történetekkel.”

Magyar színházak XXVIII. kisvárdai fesztiválja

Tartalom

2–3. old.: Beszélgetés B. Fülöp Erzsébettel

3–4. old.: Kritika

Bartis Attila: Nyugalom – Marosvásárhely

4–5. old.: Beszélgetés Bányai Kelemen Barnával

6. old.: Régi kisvárdai színházi anekdoták IV.

7. old.: Kis nézőtéri zene

7. old.: Eltult varázslat könyvbemutató

8. old.: Fesztiválkörkép

Rómeó és Júlia

Még hogy színésznős pongyola...

Beszélgetés B. Fülöp Erzsébettel

Egyszer régen beszélgettünk itt a kiszárdai sátorban, a színészi pályád szélcsendesebb időszakában. Most nem is az, hogy azóta viharosabban fordult, hanem hogy nyugalom van, sőt **A nyugalom van.**

2007 volt az az év, amikor Jászai Mari-díjat kaptam, szerepet viszont a színházamban nem. De szerencsére Marosvásárhely olyan nyugvópont város, hogy elérték más színészi feladatok, az Ariel Színházban vagy az egyetem stúdiójában. Egyébként is hiszek a nem-véletlenekben, és az a viszonylagos inség azért sújthatott engem, hogy aztán igazán megbecsüljem a szerepet, amit kapok. Ki voltam éhezve akkor is, amikor Radu Afrim érkezett és castingolt Az Ördög próbájára. Vele régóta szerettem volna együtt dolgozni, de az egyetem óta mindig úgy alakult, hogy folyton épp elkerültük egymást különböző színházakban.

Az Ördög próbája előadásán látszott is, hogy örömd telt a találkozásban, és alig is tudsz betelni a játékkal.

Mind így vagyunk ezzel ott, igazából benne kacagunk a jelenetekben. Most az egyszer nem érdekelnek a fékék, olykor el kell engedni a szigorú fegyelmezettségi követelményeket. Élvezem, ahogy összevillan a szemünk a partnerekkel és nekiszabadulunk. Néha borsot törünk egymás orra alá, a közönség örömeire is, mert visszajáró nézőink vannak, akik előre tudják a poénokat és boldogítja őket minden új ötlet. Ez a folytonos pörgés Radu Afrim munkamódszeréből is következik. Nagy energiával próbál, és muszáj bedobd magad minden alkalommal, mert ha nem volt elég jó a jeleneted, simán kihúzza.

Bartis Attila A nyugalom című művét ő akarta?

Igen, már Az Ördög próbája alatt említette, hogy szeretné

megcsinálni. Hozzátette azt is, hogy az Anya szerepére engem képzelt el. Ez csodálatos – gondoltam. – Ritka az olyan rendező, akinek ott van a fejében, hogy egy színésznek egészen másféle feladatot adjon, mint amilyeneket addig csinált. Azután elolvastam a darabot és nagyon megijedtem. Öregasszony, halál... Biztos, hogy nekem való ez? Voltaképp magamtól féltem persze, hogy majd alatta maradok a mércének, ezért elveszik tőlem a szerepet és kiírják a próbatáblára, hogy B. Fülöp Erzsébet alkalmatlan... Afrim azonnal maximális állapotot követel. A munka kezdetén beküldött bennünket a jelmeztárba, nézzünk magunknak megfelelő ruhadarabot. Én kerítettem egy színésznős pongyolát. Felháborodottan visszautasította: méghogy színésznős pongyola... Három szvetter és két mellény! Öregasszony. Fázik. Ez a mondása olyan volt, ami elindított. Csodálatot vált ki belőlem, amikor egy rendező telibe találó, termékeny beszélőskora képes. Afrim jövőre is jön Marosvásárhelyre rendezni, már alig várjuk, Dragomán György Máglya című regényét viszi színre. Visszatér Mohácsi János is, sőt, úgy tudjuk, hogy 2018-ban Zsótér Sándor és Mundruczó Kornél is érkezik hozzánk.

Nyilván nemcsak a rendezők személye felvillanyozó, hanem az is, hogy széles skálán játszatsz nagyon különböző szerepeket. Tavalyelőtt Marcsa voltál a Mágnes Miskában, tavasszal pedig édesanyja Adélnak, a hervadó szépaszónynak Az üveg cipőben.

Adél mamája kis szerep, de jóleső, kellemes meglepetésként ért, hogy Mohácsi Jánosnál ez nem behatároló tényező. Lehetőséget ad, sőt kifejezetten ösztökél arra, hogy kerekítsük ki a figurát, akár szöveget is talál-

B. Fülöp Erzsébet a Nyugalom c. előadásban

junk ki hozzá, nem húzza ki. A bemutatón nyiltszíni tapsot kaptam egy krumpolis mondatomért! Ez persze nem működhet így minden feladtnál, más szerepek más a szépsége és nehézsége.

Például Arkagyinéé, a Keresztes Attila rendezte Sirályban? Keresztes Attiláról, aki négy éve művészeti igazgatója a Tompa Miklós társulatnak, különösen szerencsém van. Régóta ismerem őt, még a kolozsvári éveimből. Szeretem a humorát, az ízlését és a rendezőket, akiket hív. Amikor a Sirályt műsorra tűzték, el sem akartam hinni, hogy én leszek Arkagyina. Vonzó szerep, színésznő. Az egyszerűség volt benne a nagy kihívás, úgy játszani, hogy tulajdonképpen ne is játszak. Keresztes Attila szépen vezetett, lehet rá hagyatkozni. Erre az előadásra másképp szoktam rákészülni, mint a többire: úgy, hogy nem készülök rá. Az elején, vagyis előtte, amíg jönnek be nézők, ott vagyok a színen és beszélgetünk. Szinte észrevétlenül siklunk bele a játékba. Nem kell nekiveselkednem semminek, csak rábízom magam a mostra. Ez nagyszerű érzés. Különösen szeretem a harmadik felvonásbeli kettőst Trigorinnal, Korpos Andrással. Megjelent ott a játéktch-

nikámban valami, ami eddig nem volt benne. Egyszer csak elakad a szavam, kifogy a levegő és valami csuklást produkálok. Jé, mi ez? Már figyelem magamat: hogy' csinálom ezt?

Ha már játéktechnika... Van az a jelenet A nyugalomban, amikor majszolod a szőlőt...

Sok mindenre figyelek közben. Például nehezen dolgozom a szőlőszemekben a kesztyűs kezemmel. A kesztyű ujjja ugyan le van vágva, de azért kell, hogy takarjon, mert az ember ujjai nehezen tudnak sokkal öregebbnek látszani a koránál. Arra is ügyelek, hogy a fogaimat ne mutassam, mert az ép fogsor is túl fiatal.

De a szemed... A szemed teljesen üres. A tekinteted kifejezéstelen, mint amilyen a halálra érett embereké.

Igen, az előadás során lassan

kiürítem a tekintetemet. Ez a legnehezebb feladat. Az egész próbaidőszakban úgy vártam a hősnőm halálát, mint valami karácsonyi ajándékot. Vajon milyen lesz? Mit talál ki a rendező, mire jutok én? Van ott egy tűzoltókészülék. Szöveget ütött a fejembe, nem tudnék-e azzal habot kiontani, bele a medencébe, aztán ott valahogy, esztétikusan... Végül Afrim megrázta a fejét, hiszen már tudta: lesz ez a fehér kendő. Amikor először az arcra borul, az a színész nő halála. Amikor másodszer, az már a vég. És marad a fényben a gőzölgő tea meg a hiány. Egyszerű, szép.

Amikor még élsz, de a tekinteted már nem, akkor a partnereidre sem nézhetsz rá. Nagyon egyedül lehetsz ott a színpadon.

Futólag feléjük nézek talán, de

nem fókuszálok rájuk. Magában kell megőregednie a szememnek. Am ettől még nagyon is együtt vagyunk mi színészek ebben az előadásban. 2015 tavaszán mutattuk be, és amióta Bányai Kelemen Barna kollégám Magyarországra szerződött, azóta csak ritkán tudjuk játszani, havonta legfeljebb egyszer-kétszer.

Minden előadása ünnep számunkra. Az volt a mostani kisvárdai is. Sajnos nem tudok maradni a délelőtti szakmai beszélgetésre - egy temetés miatt haza kell indulnunk még az éjjel. Kár, mert a szakmaitól általában tart kicsit az ember, mit szólnak majd, szétszednek-e vajon. De most nem félnék semmitől. Nyugodtan mondhat bárki bármit, tökéletesen bízom ebben az előadásban.

*Az interjút készítette:
Stuber Andrea*

Lélekbúvárharang

Bartis Attila: Nyugalom – Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulat

Ahogy a regényadaptációk általában, egy meggyőző végeredmény felől, adott esetben magával ragadó, nézői intellektust és érzelmeket bemozdító előadással igazolják magukat az alkotók, nem pedig az eredeti anyaghoz való hűséggel. Ami persze nagyon is érdekes lehet az egész stábnak, hiszen az előadás alkotóinak vélhetően más és más a viszonya a regényhez, de ez a végeredmény szempontjából nekünk, nézőknek nem fontos, miközben persze egy erőteljes produkcióról gazdag próbaidőszakot feltételezünk, aminek aztán ott lesz a nyoma minden előadásban. Hogy ennek mekkora része a nézői önáltatás, soha nem fogjuk tudni lemérni, de hogy csütörtök este az évadvégi fáradtság helyett a színészi játékerőt véltem érezni, az biztos.

Bartis Attila regényéből, illetve az Anyám, Kleopátra című

dramáatíratának felhasználásával készült a színházi változat, amelyben megjelennek az eredeti szöveg remeklései és esetlenségei is. Akárhogy is igyekeznék leplezni a színészek iránti elfogultságomat, ezen a ponton túl nem fog menni, mert amit ebbe a munkába beletettek, az ellenállhatatlan –

így hol a szöveggel, hol a szöveg ellenére boldogulnak (a szexuális intimitásról szóló egyes szókapcsolatok mintha valami rózsaszín ponyvából estek volna át). Ez a rendezői elképzelést, munkát dicséri, így a figurák és a situációk kidolgozottsága a regényhez képest kevesebbet markoló, többet fogó

Nyugalom

előadást hozott létre. A történet elején B. Fülöp Erzsébet kirobbanó energiájú dívaként pörög a saját életében, ekkor még szinte mulatságos, ahogy csapja szét maga körül a világot, aztán beborul és elvész a figura humora. Ezt a leépülés-történetet olyan színészi gazdasággal és meggyőző erővel járja be, amire az előadás kézenfekvő módon épül rá. A játék során fokozatosan bomlik ki, mi is történhetett ezzel a nővel – aki önkéntesen számúzi magát a világból a régi lehasznált ruhásszekrényei, komódjai, vitrinjei, tükreai, kislámpái, fácános, szarvasos festményei közé –; egyre inkább megértjük, hogy haragja, rosszindulata múltbéli, mások előtt nem ismert, örökre magába zárt bántottságokból árad: a néhai sikerek mellé, gyanítható, kiheverhetetlenül sok sértés és gyűlölet is járt. Az előadásban ez az anyaalak viszi el a legtöbb borzalmat, mert kínjában vagy sem, pusztító a környezeté, és mindenekelőtt hozzá szocializálódott fiát győtri. De imádnivaló, és kórtanilag is helytálló, hogy bevillan néhány jó pillanat, ilyen például a kenyérevés kölyökkutyamód játékos jelenete. Bányai Kelemen Barna erősebben

mutatja meg az áldozatot, a felelős figurát, mint a vágyai szerint csapongó, önmagával csak szövetségben kritikus író. Ezt figyelmes, odaadó munkával erősíti meg a Fehér Eszter játékos Kiss Bora, akinek titkokkal övezett életéből pontosan összeáll egy markáns PTSD – a két áldozat összekapcsolódása dramaturgiai hangsúlyáthelyezést éreztet a megírt, emlékeim szerint náluk labilisabb figurákhoz képest. Illelénk mindenkiről alaposabban írni, mert a tizenhárom szereplő mindegyike változatosan játszik, ami röpti az időt, pedig az előadás nem rohan, hanem ideális tempóban halad. Berekméri Katalin például mindezt akrobatikus pontosságú váltásokkal csinálja, ami kell is ehhez a rokokó víz- és lélekani merüléshez. Nem hiszem, hogy az előadás után sokan gondolnák maguktól beláthatatlanul távolinak a témát és a figurákat – éppen ez az, ami nagyon megragadó ebben az anyagban: ki ne látott volna felnőtt gyerekei felett hatalmaskodó szülőket – itt csak a lépték más, a kegyetlenség, a reflektálatlanság, az elvakult akarat ismerős lehet. Az előadás látványvilága nem mindennapi: a térkezelés szigorúan logikus, és aprólékosan

működik, másfelől olyan költői minőséget mutat meg, ami ezzel ellentétes kellene legyen, de nem az. Nyilvánvaló az anya oldala, a fiú oldala, a vízzel körbezárt sziget, ami a fiúé és lányé, persze jelentésszerű, hogy már előre kereszttül-kasul rohángálják veszekedés közben ezt az egyetlen, vertikálisan védtelen helyet, illetve az is sokat mondó, hogy a lány többször hatalmasat esik odalépve. Ezt is érdemes lenne végignézni, mert minden részlet szervesen vesz részt a játékban, Adrian Damian gyönyörű csepp a tengerben játékkeret csinált: egy kapcsolati rendszer jelenik meg lakásként, de látom benne Budapestet a Dunával, ahogy megmutatja a szereplők történeteit és a nyolcvanas éveket is, ám a személyes szenvedéstörténetek és a társadalom egésze ugyancsak megjelenik egyidejűleg. Kár, hogy a Kádár-korszakot felvilágosító magyar szocialista freak-show némiképp zárvány az előadásban – ez már a könyvben is problematikus –, de a színészek feledtetik ezt is. Bár az előadás vége korszakzáró az anya halálával, baljós azzal az ön/reflexióval, hogy „a csillagos ég fölöttem”.

Proics Lilla

„A kíváncsiságomról szól ez a történet”

Beszélgetés Bányai Kelemen Barnával

Honnan jössz, hová tartasz éppen?

Konkréten most Budapestről érkeztem, ám köztudott, hogy Szombathelyre szerződtem tavaly. Talán túlzás azt mondani, hogy egy évadon vagyok túl, mert igazából ott kettő, éppen futó előadásban voltam benne, amibe vendégművészként hívtak. Az Alföldi által rendezett A makrancos hölgy volt az a darab, ami után Jordán Tamás feltette nekem azt a kérdést, hogy maradnék-e. Segítette a döntésem a bátorítása, mert

azt mondta, hogy nagyon szeretné, ha így dönténék, és igennel válaszoltam a kérésére. Akkor, Szombathelyen a Mohácsi-féle szereposztás volt nyitott, és ezt tudták ajánlani nekem. Nem lehetett felfordítani a szereposztásokat, mert évad közben született ez a döntés. Úgy fogom fel, hogy ez az év az akklimatizálódásról szól, mivel ebben az évben nem voltam társulati tag, csak átszerződtem. Úgy érzem, a társulat többi tagja sem tudta igazán a státuszomat. Azt tudták, hogy odaszerződtem, de

hogy egyetlen egy darabban vagyok benne, és egy kissé meglepetésszerű lehetett. Ez egy átmeneti időszak volt mostanáig. A következő évadra már konkrétan megkaptam az ajánlatokat, s erre ismét igent mondtam.

Mik azok a szerepek?

A jövő évad úgy néz ki, hogy Horgas Ádám rendez egy *Shakespeare-t*, Mohácsi János eredetileg a *Hegedűs a háztetőn* szerette volna, de a Broadway visszavonta a jogokat világszerte, mert az a hír járja, hogy egy új

előadást szeretnének csinálni, így Mágnás Miska lesz. Lukács Andor rendez egy *Ivanovot*, és Alföldi rendez egy *Volpone-t*. Ebben Jordán Tamás lesz *Volpone*, én Mosca szerepét alakítom. Az *Ivanovban* a címszerepet játszom. A *Mágnás Miskát* még nem tudjuk, mert Mohácsi mindig csak az utolsó pillanatban csinál szereposztást. Az *Ahogy tetszikben* pedig Orlando szerepét kaptam meg.

Kisvárdá után mi a következő állomás?

Visszamegyek Budapestre, mert az állampolgársági papírjaimat kell felvennem. Eddig nem voltam magyar állampolgár, de már az vagyok.

Hogy érzed magad Szombathelyen?

Amikor odaérkeztem, hittem, hogy egy nagyon jó csapatba kerültem, s most már biztos vagyok benne, hogy ez így van. Nyilván az első pár hét nagyon nehezen telt, hiszen ilyen komoly döntést még soha nem hoztam az életemben.

Marosvásárhelyen nagyon jó helyen, és nagyon jól voltam évek óta. Itt végeztem egyetemistaként, itt születtem, s igazából nem is képzeltem azt, hogy valaha is máshol fogok élni, vagy játszani. Azt mindig szerettem volna, ha megkeresnek rendezők vagy színházak. Nagyon szerettem volna vendégként játszani más társulatoknál, mert mindig nagyon kíváncsi voltam arra, hogy milyen lehet máshol a színészi munka. Ez Marosvásárhelyen nem jött össze, abszolút érthető módon, hiszen rengeteg és gyönyörű szép dolgokat játszottam. Talán mostanra azt érzem, hogy egy kicsit lépni kell, azonban nem gondoltam én ekkora váltásra.

Szoktam mondani, hogy nemcsak színházat váltottam, hanem országot is. Amikor ezt először kimondtam, s visszahallottam, akkor nagyon furcsa volt, és nagyon diszóniánsnak tűnt, de ma már tényleg azt gondolom, hogy a színházban, a kultúrában rengeteg velejárója

van, ha más közegbe kerülés. Meglehetősen messze kerültem Marosvásárhelytől, talán a legmesszebbre, ahová lehetett. Ám úgy érzem, hogy nagyon jó közegbe érkeztem, s van ebben valami furcsaság, hogy folyamatosan azt kérdezzék: hogy vagyok, és milyen az új életem. Holott azt érzem, egyáltalán nem mérvadó, hogy most Nyugat-Magyarországon játszom, hiszen játszanom kell, mert színész vagyok, s ez az, ami alapvetően meghatározza a mindennapjaimat. A színészi lét, az nem változott. Ugyanaz a színészi dologom van, sőt, annyiban változik a feladatom, hogy az ottani közösség engem még nem ismer. S azért izgalmas ez a tény, mert az ember megszokja a környezetében azt, hogy hosszú idők után elismerik, odatartozik. Lehet ebben élni, lehet ebben lubickolni, jól, rosszul kezelni, viszont Szombathely egy olyan távoli pont Marosvásárhelytől, de időnként még Budapesttől is, hogy nem működnek az esetleg bevett módszerek. Újra bizonyítani kell, újra fel kell építeni mindent, s azt hiszem, hogy mindez tetszik nekem, s valójában ezért is döntöttem így, mert vonzott az újabb kihívás.

Most, beszélgetés közben tudatosodott bennem, hogy talán utoljára láthatunk itt, Kisvárdán. Ez nekem is eszembe jutott. De a programtól is függ, mert most hívtak budapesti előadásokat is, nyilván nem versenyelőadásként, hanem díszelőadásnak, vagy off-programba, de bennem is megfogalmazódott ez a tény, hogy talán utoljára szerepelhetek itt.

Mit jelent számodra Kisvárdá?

Ezen sokat gondolkodtam már, mert bennem egy furcsa kettősség él ezzel kapcsolatban. Van ugyanis egy Kisvárdá-legendá, amit az előző generációk történeteiből ismerek, s bár soha nem éltem meg, hogy itt lehettem volna a fesztiválon az elejétől a végéig, de az idősebb kollégák emlékei miatt nekem is erős elvárásaim lettek az

Bánya Kelemen Barna

eseménnyel kapcsolatban. Számomra sajnos nem adatott meg az a dzsembori hangulat, ami még a kétezres évek elején is jellemezte a Fesztivált. Nekem már csak kellemes órák, rövid, ám annál intenzívebb beszélgetések jutottak.

A hely varázsát erősíti az is, hogy amikor egy-egy darabunkról kiderült, hogy Kisvárdára hozzuk, akkor már egészen másképp mentek a próbák is. Mindig is volt, és van valami felhajtóereje annak, ha egy-egy darabunkat beválogatták ide.

Hány éves vagy?

Most vagyok harminchárom.

Ez mennyire függ össze a mostani döntéseddel? Vagy utólag tudatosult benned, hogy krisztusi korban váltottál? Utólag tudatosult ez bennem. Valahogy úgy látom ezt az egészséget, mint egy sakktablát, bár nem vagyok jó sakkzó, de működő hasonlatnak vélem. Úgy képezem el az én kis életemet, hogy annak függvényében, mit lép a sors, utána ezer és ezer variáció válik lehetségessé hatás–kölcönhatás alapon. Az én életemben most ez történt. Vágytam valamire, féltem a változatlanságtól. Habár nincsenek nagy elvárásaim, hogy ki tudja hová akarok eljutni, de úgy érzem, kellett már ez a változás, hiszen mégiscsak rólam, a kíváncsiságomról szól ez a történet.

Az interjút készítette:
Czomba Magdolna

Régi kisvárdai színházi anekdoták IV.

1895-ben Zilahy Gyula, a népszerű „Zsül” mint a Nemzeti Színház tagja szerepelt Kisvárdán, s ekkor társaságában volt még Zilahyné Singhoffer Vilma, a kitűnő hangú énekesnő, Abonyi Gyula, Abonyiné Kovács Ella énekesnő, Keczery Irén és Gaál Pál zongorista.

Mondhatni spontán módon jött létre a fellépés, ugyanis a társaság a nyíregyházi Sóstón nyaralt, és Zilahy elhatározta, hogy szereznék egy kis pénzt a fürdőköltéségre. Bevonatozott Kisvárdára, megrendelte a Berger nyomdában a színlapot, kiment vacsorázni a várkertbe, a vendéglőstől kibérelte a várkerti tánctermet, s anélkül, hogy megnézte volna, visszautazott.

Egy hét múlva, július 18-án, az előadás napjának delén megérkeztek Kisvárdára a művészek. Délután kölcsön kértek egy zongorát, ezt szállítva kísértáltak a várkertbe és megtekintették a tánctermet. Amikor beléptek, szembesültek a látvánnyal. Színpad nincs, a díszletből is pont annyi, mint a színpadból, és a függönyt se kellett lajstromba venni. A kvartett nekiesett Zilahynak, mert a „színházból” csak a széksorok álltak.

Azonnal mentek vissza a városba sörshordókért, deszkáért és a kisvárdai műkedvelő társaság színpadi felszereléséért. Este hat volt, mire összeszedtek mindent, és a publikum már gyülekezett, amikor a csukott ajtók mögött Zilahy és Abonyi ingujjra vetkőzve még mindig ácsolták a színpadot. Nagy sokára aztán megkezdődött az előadás.

Először Gaál zongorázott, majd

Coquelin Az *élet* című művét adta elő Zilahy, ezt a zongorista és a színész közös produkciója követte. Negyedik műsorszámként színpadra lépett Zilahyné, aki a *Tannhäuser*ből adott elő. A műsor közepén az *Egy csésze tea* című egyfelvonásos vígjátékot láthatta a közönség az Abonyi házaspár, Keczery Irén és Zilahy előadásában. Ezután újra opera, monológ és zene szólt az alkalmi színházzá felminősített táncteremben. „A közönség elégtül érzéssel hagyta el az estélyt”.

Zilahyéknek ezúttal valóban a világot jelentették a deszkák. No és a hordók!

*

1895 nyarán Csóka Sándor és társulata lépett fel Kisvárdán. A direktor változatos programot állított össze, az előadások színvonala is jó volt, a helyi újság szerint a székesfehérvári Jakab Lajosé 1888-as fellépése óta csak „a vándor-műzsáknak elkényszeredett csoportjait láttuk, guerilla truppokat, melyek iszonyú kirohanásokat intéztek a jó ízlés ellen.”, de a mostani társulat jól produkál.

Az egy hónapig tartó programsorozat keretében szerepelt a reper-toárban operett (például Murai: *Huszárszerelem*, Konti: *Cziterás*, Offenbach: *Szép Heléna*, Millöcker: *Koldusdiák*), színmű (például *Rómeó és Júlia*, Jókai: *Szigeti vértanú*, Herczegh: *A dolovai nábob leánya*, Daudet: *A létért való küzdelem*), népszínmű (például Szigligeti: *A csikós*, *Szökött katona*), finom vígjáték is, de a nézőszám ennek ellenére nem döntött csúcsokat. Aki miatt szólok erről a társulatról, az Nyáray Antal, akít Nagy Endre, a későbbi nagy

kabarészerző és konferanszié királyi komédiásnak nevezett.

Nyáraynak sohasem volt pénze, ahogy a gázsit megkapta, még aznap elúszott-elmászott tőle. Reggel nem tudta, hogy mit és hol ebédel, délután pedig, hogy hol vacsorázik. De mindig ebédelte és vacsorázott. Egyik nap egyik, másik nap másik pajtásánál lakott. Vitázó, tűzben égő temperamentuma volt, ha nappal békeességben is élt a társaival, előadás után örökös harcban állt.

Kisvárdai szereplése alatt történt, hogy egy éjjel annyira összeveszett Baghy Gyulával, hogy ököllel mentek egymásnak. Ekkor Baghy örökre kiátkozta Nyárayt a barátságából, és a nedves, ködös időben néhány társával hajnaltájt elindult a várkertbe. Mikor oda értek, a fasor közt egy rohanó alak került eléjük. Nyáray volt az, aki térdre hullva, imára kulcsolva a kezét, zokogásba fúló hangon kért bocsánatot Baghytól.

Szent lett a barátság, de csak egy percig, mert amikor Nyáray felállva végigpillantott magán, éktelen haragra gerjedve kiáltotta Baghynek: „Látod, te nyomorult intrikus, mindig ilyen voltál. Most miattad sároztam össze a nadrágomat!”

Baghy azonban túlkiabálta: „Gazember! Gazember! Hiszen nem is a te nadrágod, hanem a Dumkler Imréé! A ma esti előadásra kérted kölcsön!” És szó szót követve folytatták tovább a veszekedésűt a kisvárdai hajnalban.

Kis nézőtéri zene

Egyszer azt mondták nekem, hogy a jó előadás titka a ritmus. A színmű így tulajdonképpen szoros rokonságot mutat a zeneművel: a színészek pontos partitúra szerint interakcionálnak, ebben az egységben pedig meghatározott helye van a csendnek, és a tapsrend is pontosan komponált. Arról már volt szó e hasábokon, hogy a tapsrend a néző ajándéka, arra viszont ritkán gondolunk, hogy a taps mennyire összhangban van az előadással.

Most is visszahallom az elmúlt

napok (általam is megtekintett) előadásait követő tapsokat: volt önféledt, kirobbanó taps (*Az eset*), volt elismerő, monumentális taps (*Úrhatnám polgár*), volt elegáns, angolos kimértségű taps (*Az új lakó*), volt „vissza-vissza” taps (*Hair*), volt meghitt, padam-padam (*Piafmenet*), volt „hahotaps” (*Bolondok tánca*), volt megrendült taps (*A nyugalom*), s a főtérről visszatérve hallottam a sztárünneplő tapsot is (*Csoportterápia*). A taps több mint egyszerű hódolat, „fizetség” egy

szolgáltatásért cserében: csodálatos, ahogyan a nézők a tapson keresztül rezonálnak a színpadon történetekkel. Az előadás atmoszférája (sokszor hallottuk már ezt a szót is) visszhangzik az összevert tenyerekből, és ha megfigyeljük, a szedelőzködő nézők nesze is előadásról előadásra eltérő: kósza sóhajok, el nem nevetett poérok, fel-feltörő emlékek alakítják ezt a kis nézőtéri zenét.

Bíró Árpád Levente

Eltusolt varázslat – könyvbemutató

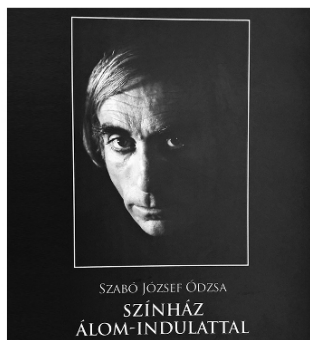
Könyvbe foglalta pályája történetét Szabó Ódza, polgári nevén Szabó József (született 1928-ban, az eltusolt rendező. A Színház álom-indulattal vaskos kötet, kétszázkilencvenhat oldal terjedelmű valomás, de mi ez ahhoz az ezeröttszáz tételes aktához képest, amelyet a hírhedt román titkosrendőrségnél állítottak össze róla. Előbb megpróbálták bevonni az ügynökhálózatba, s amikor ez nem sikerült, békés eszközökkel kizorították Romániából (1983). Mielőtt elhagya volna szülőföldjét, Kolozsvárról Nagyváradra szökött a beszerzői elől, ahol főrendezőként megteremtette a színház történetének mindmáig legemlékezetesebb korszakát. Tamási Áront, Sütő Andrást, Paskándi Gézát, Illyés Gyulát és Csurka Istvánt játszottak akkor, amikor ez a magyarországi magyar színházakban sem volt dicséretes. Fő műve Az ember tragédiája expresszív-szürrealis megvalósítása (1974).

*

Szabó József (Ódza) színházi rendező a nagyváradi Szigligeti Színház Örökös Tagja és Életmű-díjasa, az érmelléki kisváros, Székelyhid díszpolgára, a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetés birtokosa. Az egykori legendás nagyváradi főrendező 1983-ban települt át Magyarországra. A győri Kisfa-

lud Színházban dolgozott, majd a Veszprémi Petőfi Színház főrendezőjeként ment nyugdíjba. Nagy ívű pályája az övé – Nagybányától Kolozsváron át Nagyváradig és tovább –, melynek állomásai egyszersmind az erdélyi színházas fontos pillanatai. Rendezői tanulmányai, esszéiről megszólalásai, regényadaptációi külön helyet érdemelnek a magyar színház-történetben. Éveket töltött Skóciában. Glasgow-ban, a Skót Királyi Színművészeti Akadémián (RSAMD) meghívott rendezőtanárként előadásokat tartott a drámai, az epikus és az abszurd színházról. Az utóbbi években jobbára Írországból él feleségével, a kötet társszerkesztőjével, dr. Pallai Ágnessel, aki a Sligo felsőfokú oktatási intézményében színészmesterséget tanít.

„Körülbelül öt éves lehettem, amikor Székelyhídon laktunk. Mint kisgyerek, én is mentem a nagyanyámmal, meg a nagynénimmal, ősszel az erdőbe fát szedni télire. Ilyen élmény adta az első álmodat, legalábbis azt, amelyikre emlékszem. Elmentem Székelyhídon a Vadaskertbe – ez egy grófi erdő volt –, és ott gyűjtögettük a gallyakat, hogy a vállunkra vegyük és hazahozzuk. Igen ám, csak hogy az erdőből előtűnt egy nagyon komor tekintetű oroszlán. Hozzám jött, és minden indulat

SZABÓ JÓZSEF ÓDZA
SZÍNHÁZ
ÁLOM-INDULATTAL

nélkül, teljesen tárgyilagosan, elkezdett engem felfalni. Én nem féltem. Valahogy természetes volt számomra, és az ő számára is, hogy engem most meg kell enni. Arra is emlékszem, hogy amikor már csak a kisujjam maradt meg, még az is én voltam. Nos, ez az oroszlán engem elfogyasztott, amiből a nagymamám semmit nem vett észre. Miután összegyűjtötte a gallyakat, mondta, hogy na, akkor menjünk haza. Akkor tulajdonképpen nem voltam, hanem az oroszlán voltam, és megindultam vele felfelé. Azóta is gondolkodom, hogy most tulajdonképpen ki voltam én?” A kötet bemutatója június 25-én, szombaton 11 órakor lesz a Kisvárdai Várszínház és Művészetek Háza Pódiumtermében.

Balogh Tibor

Mai program:

11:00 – SZAKMAI KLUB
Művészetek Háza

16:30 – Garaczi-Toepler:
Brahms és a macskák
Székelyudvarhelyi
Tomcsa Sándor Színház
Rendező: Hatházi András
Művészetek Háza

19:00 – Székely Csaba:
A homokszörny
Figura Stúdiószínház,
Gyergyószentmiklós
Rendező: Nagy Botond
Rákóczi Stúdió

22:30 – Vivian Nielsen:
Hullámtörés
Kolozsvári Állami
Magyar Színház
Rendező: Tom Dugdale
Várszínpad

Szabadkaik a Bolondok tánca című előadás szakmai beszélgetésén

És utána...

kisvárdai lapok

A Magyar Színházak
XXVIII. Kisvárdai
Fesztiváljának napilapja

Szerkesztő:
Szűcs Katalin Ágnes

Munkatársak:
Czomba Magdola
Molnár Flóra

Fotó:

Jakab Lóránt

Nyomdai előkészítés:
Fnor Reklámgrafika Kft.

Nyomdai kivitelezés:

Imi Print Nyomda

Felélős kiadó: Nyakó Béla
ISSN 1587-8325

www.kisvarda.szin haz.hu

A Magyar Színházak
XXVIII. Kisvárdai
Fesztiváljának támogatói:

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

KISVÁRDA VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

nka

Nemzet: Kulturális Ág

Kukucs!